

המעטות שהנהיגו את העבודה במשמרות. מן הראוי לציין עוד שהעבודה בשתי משמרות לא גררה אחרית הוספת עובדים לענף, כיוון שמספר הפרות לכל חולבת הוכיח פל; כשהעבודה כולה נעשתה על ידי משמרת אחת, הרי חולבת אחת לא טיפלה אלא ב־8—9 פרות, ולאחר שהונהגה העבודה בשתי משמרות הרי כל זוג של עובדות מקבל לר-

שותו כ־20 פרות. הנסיונות ב„טירזינו“ הוכיחו את יתרונותיה של שיטת העבודה במשמרות ורצוי הדבר ששיטה זו תונהג בכל המשקים בכדי להעלות את פיריון העבודה ורמתה וביחוד לשם הבטחת התמדתן של החולבות בתפ-קידן.

י. ט. פאשצ'נקו ופ. טאראן

תנובת שומן גבוהה — מנין?

הבוקרים בארצות־הברית פתחו במלחמה רבתי נגד המרגרינה. הם הוציאו כסף רב במסע־מלחמה זה כדי לשכנע את קהל הצרכנים שאין טוב מחמאה; אולם העלו חרס בתעמולתם זו.

בעזרת תחיקה הצליחו יצרני חלב להטיל מס מיוחד על המרגרינה וכן השיגו איסור מטעם השלטונות לצבוע את המרגרינה בצבע החמאה. אולם כל זה ללא הועיל — הצריכה במרגרינה נמצאת בקו העליה. בשנת 1939 צרכה כל נפש בארצות־הברית 1.3 ק"ל מרגרינה בשנה ובשנת 1950 הוכפלה המנה לכל נפש; ובאותו פרק זמן ירדה צריכת החמאה מ־7.5 ק"ג ל־5 ק"ג לנפש לשנה. בשנת 1951 עלה ייצור המרגרינה בארצות הברית ל־470 אלף טון — לעומת 175 אלף בשנת 1938. במשך אותה תקופה חלה ירידה בייצור החמאה — ממיליון טון ל־656 אלף בשנה.

בשנה האחרונה (1952) בוטלו ברוב מדינות ארצות הברית ההגבלות לגבי ייצור המרגרינה והדרך להתפשטות ולכיבושים פרר צה לכל הרוחב.

בה בשעה שמסע הנצחון של המרגרינה מוסבר בעיקר במחירה הזול הרי יש לציין שבדרך כלל מתבלטת נטיה למעט בצריכת שומן: בשנת 1938 צרכה כל נפש בארצות הברית חמאה ומרגרינה $8\frac{3}{4}$ ק"ג בשנה

ובשנת 1950 הסתפקו בחשבון ממוצע ב־ $7\frac{3}{4}$ ק"ג — כלומר, ירידה בק"ג לנפש ולשנה. תופעה זו מוסברת בשינוי טעמו של הצרכן: אין רוצים עוד במזון עשיר בשומן.

מתחילים מואסים בחלב־מלא שמן משערים שבצפון אמריקה ישנם כ־30 מיליון אנשים שאינם שותים עוד חלב מלא שמן. הם מנמקים את „יחסם“ זה בכך שאין הם רוצים להשמיין ולהוסיף במשקל גופם; ומאידך הם מעוניינים בחלבון החלב, במינרלים ובוויטמינים שבו — כלומר, באותם מרכיבי החלב שמשפיעים כח ומסייעים לגדילה; וחמרים אלה הם טוענים, אפשר למצוא גם בחלב חסר־השומן. יצרני החלב שבאמריקה נוטים להסתגל לנטיה זו ולטעם זה של הצרכנים ומתחילים להרבות בשיווק חלב שמכיל בסך הכל 2% שומן, לאחר שחלק מסוים של השומן שבחלב הופרד במחלבה.

אצלנו באנגליה, אין מנת המזון שלנו כה עשירה בשומן, כפי שרגילים בה באמריקה, ולכן מעטים לעת־עתה הצרכנים שיעדיפו את החלב הרזה על החלב המלא השמן. יש לנו באנגליה סוג מסויים של צרכנים שרוצה אפילו בחלב שהשומן שבו אינו פחות מ־4%; אולם הדרישה לחלב זה באה על סיפוקה המלא ע"י תנובת הפרות מגזעי איי־התעלה (גרסי, גרנסי) והגזע הסאו־דיבוני, ואם יעלה

ק"ג חלב ואחוז השומן בחלב זה נע סביב 3.7. תנובת הבנות האלה בשומן היתה אם כן 248 ק"ג לכל תקופת חליבה. היוצא מזה שהפרים דלִי־השומן הולידו בנות שעלו על צאצאי הפרים עשירי־השומן בתנובת חלב ושומן גם יחד; ודבר זה עלול להשפיע במידה מכרעת על הכנסתו של היצור.

ובהודמנות זו של ניתוח הנתונים על הפ־רים השונים יכולתי להינכח עוד שאחוז הבנות המצטינות, מצאצאי הפרים בעלי חלב עשיר בשומן, היה קטן מזה שבין בנות הפרים דלִי־השומן. ולו ניתנה לי האפ־שרות לרכו חומר על צאצאי כל הפרים, ולא על אלה הרשומים בפנקס האלופים בלבד, ודאי שהייתי מגלה שההפרשים בתנובות חלב ושומן היו בולטים במידה רבה יותר. נתברר לי עוד ש־75% של הפרים, שאושרו לרבייה לאחר שהוכיחו יכולתם בהעלאת אחוז השומן בחלב, הורישו למעשה תנובת חלב ירודה יותר, ומתקבל הרושם שברוב המקרים אין העלאת אחוז השומן על ידי פר מסוים צמודה גם להעלאת התנובה בחלב.

אחוז גבוה בשומן — תנובות ירודות בזמן האחרון נזדמן לי לשמוע על מקרה שפר אשר הוריש 4% שומן גבוה בחלב בנותיו זכה לאריכות ימים במשק בעליו ואמנם ההישג הגיע לידי כך שהעדר כולו הניב חלב בן 4% שומן; מדובר כמובן על עדר מהגזע הפריזי, אולם כעבור זמן מה נודע לי שבעל העדר הזה מכר את כל פרותיו, צאצאי הפר הנ"ל, משום שבסופו של דבר נוכח שאותו פר „מיוחס" הוריד את התנובה ב־1350 ק"ג לכל פרה בממוצע. ואין זה המקרה היחיד; יש בוקרים לא מעטים שחולמים ועורכים תכ־ניות הטיפוח שלהם בכיוון העלאת % השומן ובסופו של דבר נפקחות עיניהם למראה הירי־דה בתנובת החלב, אולם התפכחות זו באה ברוב המקרים מאוחר מדי. אין להבין את דברי שהנני מליץ בזכות

בדעתנו להקנות לגזעים נוספים את סגולת השומן הגבוה בחלב, ספק גדול אם בעלי בקר זה ימצאו שוק מתאים לחלב שלהם, שיב־טיח גם את המחיר המיוחד. הצרכנים של הח־לב השמן מוסיפים על מחיר החלב הזה גם משום צבעו המיוחד, שהוא אופיני לגזעי איי־התעלה; אולם, כאמור, אין קהל הצרכנים מסוג זה רב ביותר וכן אין לראותם כ„שתיי־נים"; הם מסתפקים במועט.

ואמנם תצפיות ובחינות שונות הוכיחו שבה במידה שהחלב הוא שמן יותר צריכתו פוחתת והולכת ע"י הקהל הרגיל, הצרכן „מכל השנה". ועוד דבר: העלאת השומן בעוד גזעים, נוסף לאלה הקיימים מזמן, פירוש הדבר — הוצאה יתרה של מזון לייצור כל ק"ג חלב מבלי לצפות לתוספת תמורה הוגנת עבור השומן העודף, ויתכן שתהיה צפויה אף ירידה בשיווק.

הכדאי הדבר?

ברם, בדרך כלל, אין זה מענין אותנו אם הבוקר־המטפח באנגליה מאמין או אינו מא־מין בשינויים שחלו באמריקה בטעמו של הצרכן וכן אין חשיבות לדבר לגבי הדיון שלנו אם גם באנגליה יש לחשש להתפשטות התנועה „האנטי־שומנית" לגבי החלב. כל זה נאמר דרך אגב בשעה שהננו עומדים בפני השאלה העיקרית: הכדאי לו למטפח לתור אחרי פרים לרבייה שסגולות השומן שלהם הן לקעלה מהרגיל בגזעו הוא?

ותשובתי תהיה: כל הנימוקים הם בניגוד לנטיה זו של המטפחים. ריכוזי רשימות על 752 פרים מהגזע הפריזי הרשומים בפנקס האלופים, ומצאתי שרק 19 מתוך אלה הולידו בנות שהניבו חלב בן 4% שומן ומשהו למעלה מזה. התנובה הממוצעת של כל בנות הפרים האלה היתה 4750 ק"ג חלב, אחוז השומן — 4.05 והתנובה בשומן הגיעה איפוא ל־193 ק"ג. אולם באותה רשימה מצאתי 30 פרים שבנותיהם הניבו בממוצע למעלה מ־6350

אם יש ליחס זאת להשבחה בדרך הטיפוח; מדי שנה בשנה מתרבים עדרים שתנאי החור קתם שופרו במידה ניכרת ומשום כך הם גם מניבים חלב שמן יותר, שמתקרב בדרך כלל לרמה הטבועה בהם מבחינה תורשתית. ואני מניח שאחוז השומן הממוצע של הגזע הפריזי ימשיך לעלות במרוצת השנים מבלי שהמטפחים יזדקקו לפרים, מורשי שומן גבוה מחד גיסא אולם מפחיתים את התנובה להוות של בעל העדר מאידך גיסא.

ג'ורג' אולדום

עדרים שמניבים חלב עני בשומן. לדעתי השר מן הנמוך בחלב עדרים פריזיים הנו לעתים תוצאה של תנאי החזקה ירודים — קרקע דל או הזנה בלתי מאוזנת. אני מאמין בדרך כלל שגם הפרות מהגזע הפריזי ניחונן מהטבע בסגולות שומן גבוהות למדי והן נענות יפה לתנאי סביבה משופרים.

ההתקדמות

בשנים האחרונות הנוו עדים לעליה בשומן החלב של כל הגזעים כמעט. אולם מסופקני

על המצב ברפת

כרגיל, בחודשי האביב התנובה היא יותר גבוהה מאשר כל השנה. הודות למזג האוויר הנוח והשפע באספקה. אלה הם החודשים בהם מרוכזות רוב ההמלטות. התנובה היומית במשך כל חודשי השנה היתה למעשה עד למלחמת השחרור 14—17 ק"ג לחולבת, ואילו אחרי המלחמה 12—16 ק"ג לחולבת.

נסקור כמה מספרים מתוך מאזני השנים הקודמות, ואלה יבהירו לנו את התמונה, ונוכל לראות את העתיד לקראתו אנו הולכים, אם ההתפתחות תהיה פחות או יותר נורמלית.

השנה	תנובה שנתית כללית	מס' חולבות ממוצע	ממוצע לפרה לשנה
תש"ז	260,000	53.5	4877
תש"ח—תש"ט	200,268	42	4768
תש"י	236,100	63	3747
תש"א	270,650	70	3866

שנת תש"ז, השנה האחרונה מלפני מלחמת השחרור מראה הישגים נאים של עדר מבורר, פרי עמל, טפוח והתמסרות במשך שנים רבות.

שנת תש"י אינה יכולה למעשה לשמש דוגמא; זוהי שנה, בה נכנסו הפרות האמר ריקאיות, שהמליטו רובן בחודשי האביב

זו הפעם הראשונה, באביב זה, הגענו ברפת לתנובה יומית של אלף ליטר. זה מספר שנים היינו קרובים בעונות האביב לתנובה הנוכחית, אולם כל פעם חלה ירידה מתוך סיבות שונות.

השנה הגענו ואף עברנו בהרבה את „האלף” הראשון. למעשה התנובה היומית היא כעת 1200—1300 ליטר. המספר האבסורד לטי אינו משקף את התמונה הנכונה. יותר נכון הוא לדבר על הממוצע היומי של פרה חולבת. בקורת החלב באפריל השנה מראה ממוצע של 19.3 ק"ג לחולבת ליום, ותנובה כללית של 1237 ק"ג ליום.

התנובה הגבוהה ביותר ברפת שלנו עד עכשיו היתה 18.1 ק"ג ממוצע לחולבת, ותנור בה יומית 944 ק"ג (לפי בקרת החלב במרץ 1947, כל המספרים מהשנים שלפני מלחמת השחרור הוצאו מספר העדר של „התאחדות מגדלי הבקר” מאחר שספר הרפת שלנו נשרף במלחמת השחרור).

הישג זה אליו הגענו ברפת השנה אינו קטן, ביחוד אם נקח בחשבון שלפני המלחמה היה לנו עדר מבורר משנים רבות, שנחשב לאחד העדרים הטובים בדרום הארץ. כעת יש לנו עדר מקובץ מכל מיני מקומות בארץ ובחו"ל, שעבר ברור רק במשך שנה־שנתיים.